GÜNDELİK HAYATIN MİKRO POLİTİKASI

KAVRAMSAL DENEMELER

SEMİH BİLGİÇ

Tilki Kitap

tilki
Kitap

GÜNDELİK HAYATIN MİKRO POLİTİKASI
(KAVRAMSAL DENEMELER)
Semih Bilgiç

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Tuba Aslantaş
Sayfa Tasarım: Yusuf Efe Civlez
Kapak Tasarım: Tekin Parmaksız

1. Basım, İstanbul, Temmuz 2026
ISBN: 978-625-8579-97-0
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

GÜNDELİK HAYATIN MİKRO POLİTİKASI
(KAVRAMSAL DENEMELER)

Semih Bilgiç

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA 7
Ön Söz 9
Sivil İtaatsizlik Neye Muktedir? 15
Milli Kaleci Berke Özer'in Kamptan Ayrılması 19
Çay Ismarlamak, Çıkar Çakışması ve Akademik Etik: Siyasal Felsefi Bir Okuma 25
Mizahın Sınırları 29
Söylem, Özne Kurulumu, Ahlak ve Hakların İkincileşmesi 35
Etik Kurulların İşleyişine Dair Birkaç Gözlem 39
Koku, Beden ve Sınıf: Soğan Üzerine Bazı Gözlemler 43
Sarı Zarflar Filmi Üzerine: İlkeler ve Gündelikliğin Politikliği 49
Bir Vaka Üzerinden Araştırma Etiğinde Farklı Perspektifler: Araştırma mı Gazetecilik mi? 55
Ordunun Değişen Konumu 69
Depremle Birlikte Özeleştiri İhtiyacı ve Atılacak Adımlara Dair 75
Geçmiş, Şimdi ve Gelecek 81
Dünyayı Değiştiren Obsesif Zihinler 85
İnsan İlişkilerinde Psiko-gerilim, Ruminasyon ve Ölçülülük 95
Yazmak Eylemi: Tatlı Bir Uyku Tadında 105
Türkiye'de Üniversite Sistemi: İki Kültür Arasındaki Bir Çatışma Mı? ... 109
Spor, Performans ve Sporda Güç İlişkileri 113
Belgesel Çekimi Etik Olabilir mi? 117
Bireyselliği Yüceltmek 123
Futbolun Amerikanlaşması, Küreselleşme ve Premier Lig 127
Kaynaklar 135

YAZAR HAKKINDA

Semih Bilgiç 1985 Ankara doğumlu. ODTÜ'den mezun olduktan sonra bir kurumda uzman olarak çalışmaya başladı. Hâlâ Ankara Üniversitesinde doktora tezi hazırlıyor. Daha önce deneme türünde yazıları düşünce platformlarında yayımlandı. Bilimsel kongrelerde sunumlar yaptı ve hakemli dergilerde yayını var.

Ön Söz

Yazı yazmaya üniversite yıllarında başladım. ODTÜ'de Sosyoloji okuduğum için "paper" yani ödev yazardık belli konularda, bunlar 3000 kelime civarında referanslı İngilizce metinler olurlardı. Diğer yandan bu dönemde broşür-kitapçık çıkardığımız da oldu arkadaşlarla. Sosyal veya politik konularla ilgili yorumlar yazdık ve bunları dar bir çevrede dağıttık. Sonrasında iki sayı çıkarabildiğimiz bir dergimiz oldu, sosyal ve yine politik konularda çeviri metinler yayımladık. Ancak bu dönemde sistematik olarak yazmaya başladığımı söyleyemem.

Başka bir dönem ise (2017-2018) yoğun olarak şiir yazmaya başladım, hatta bunları "Hiç Kırıldım Çiçeği" adıyla yakın bir zaman içinde kitaplaştırıyorum. Deneme yazmaya başlamam ise beni etkileyen olayların yarattığı düşünsel ihtiyaçla başladı. Örneğin depremin toplumsal etkileri üzerine yazdım ya da çevremde yaşanan çeşitli sosyal olaylara ilişkin gözlemlerim oldu, bunları yazıya döktüm, çoğunlukla 1000-1500 kelimelik metinlerdi bunlar. İlk yazılarımı Kirpi Edebiyat, Daktilo1984, Birikim Güncel ve El Yazmaları gibi web tabanlı yayıncılık yapan platformlara göndermeye başladım. Bunların bir kısmı yayımlanmaya değer görüldü. Yazılarımın okurla buluşmasından büyük bir keyif aldığımı fark ettim. Yayımlanan metinleri sosyal medya hesaplarımda paylaştım, ayrıca yakın çevreme gönderdim. Onların fikirlerini aldım. Üretmek bana kendimi iyi hissettiren bir şey oldu.

Bir süre sonra daha sistematik biçimde deneme yazma iradesi ortaya çıktı. Kamusallaşan konularda ve tartışmalı veya ihtilaflı konular üzerinde durdum, siyasi felsefi olarak bunları yorumladım. Kendi bakış açımı metne yansıtarak yazılar yazdım. Bir belgeselin kamuoyunda yarattığı tartışma, izlediğim bir filmdeki politik konular ya da kurallara aykırı davranan bir hekimin cezalandırılması gibi olaylar benim için birer yazı konusu hâline geldi.

Önceki denemelerimden farklı olarak bu dönemde literatür taraması yapmaya da başladım ve daha kavramsal metinler yazdım. Düşün tarihinde çok fazla teorik perspektif söz konusu, bunları tartışmalarla ilişkilendirerek söz gelimi I. Kant günümüzde yaşasaydı, ele aldığım olayı nasıl yorumlardı konusu üzerine gittim. Kuramsal çerçeveleri anlamakta ya da açıklamakta zorlandığım noktalarda ise yapay zekâ araçlarından yararlandım, onlarla beyin fırtınası yaptım. Ancak yapay zekâyı doğrudan metin üretmekten ziyade perspektifleri ve kavramları açıklığa kavuşturmak, farklı bakış açılarını görmek ve düşüncelerimi geliştirmek amacıyla kullandım.

Diğer yandan kitabın başlığına gelirsek ve bu denemelerin ne yapmak istediğini özetlersek şunları belirtebilirim: Politika daha çok büyük anlatılarla, güçlü teorilerle kurulan bir disiplin. Politika dendiğinde akla ilk olarak siyasal partiler, sağ-sol akımlar, parlamentolar, anayasa, seçimler veya yasalar gibi geniş ve yüksek siyasete dair başlıklar gelmektedir. Diğer yandan politika sadece bunlardan ibaret değildir. Gündelik hayat içinde de politika yer edinmiştir; davranış ve sözlerimiz, kurduğumuz ilişkiler, aldığımız veya almadığımız kararlar, kullandığımız dil politikadan etkilenmektedir. Hatta bu merak beni Siyaset Biliminde lisansüstü eğitime yönlendirdi. İlk bakışta

birbirleriyle ilgisiz gibi görünen bazı olaylar dikkatimi çekti. Bir doktorun yoksul hastalara ücretsiz ilaç yazması nedeniyle cezalandırılması, bir futbolcunun milli takım kampından "izinsiz" ayrılmasına verilen tepkiler, bir öğrencinin hocasına çay ısmarlamak istemesinin akademik etiğe konu olması, bir komedyenin yaptığı şaka nedeniyle özür dilemek zorunda kalması, bir etik kurulun araştırmacıya aylarca bekleterek sorumluluğu karşı tarafa atan bir şekilde cevap vermesi, menemene soğan konulup konulmaması üzerine yürütülen hararetli tartışmalar ya da sosyal medyada yazılmış sıradan bir paylaşım...

Bu olayların her biri tek başına sıradan olabilir. Ancak onları birleştiren ortak bir tema var. Gündelik hayat iktidar ilişkilerinden, ideolojilerle çevrilmiş değer yargılarından ve sınıfsal ilişkilerden bağımsız değildir. İktidarın kendini gerçekleştirmesi sadece yasalarla, mahkeme veya polis gücüyle gerçekleşmez. Ne söyleneceği, nasıl davranılacağı, hangi tercihlerin yapılacağı, neyin makul kabul edilip edilmeyeceği de politikayla ilgili olabilir. Dahası iktidar paylaşılan bir olgudur. Erkekler kadınlara göre daha fazla oranda yöneticilik yapmaktadır, dolayısıyla iş yerlerinde erkeklerin daha egemen olması söz konusu olabilir. Çocuk bağımsız hareket edemediğinden hane içinde ebeveyn otorite sahibidir. Apartmanda apartman yöneticisi otorite sahibidir. Kiracı karşısında ev sahibi daha güçlü konumdadır. Öğrenci öğretmen karşısında daha zayıf konumdadır. İşçi fabrika sahibi karşısında, futbolcu kulüp başkanı karşısında zayıf pozisyondadır. Bu unsurlar arasındaki ilişkiler yasalar yanında genel teamüller ve ön kabullerle ve dahası değer yargılarıyla tesis edilir. Ceza ödül mekanizması ilişkileri gündelik olarak yeniden üretir. Futbolcu Fatih Tekke bir millî maç devre arasında teknik direktör Fatih Terim'in

otoritesini sarsacak hafif alaycı bir espri nedeniyle oldukça başarılı bir golcü olmasına rağmen millî takımdan dışlanır ve bir daha forma verilmez. Hakkı olmasına rağmen depozito tutarını ev sahibine bırakan çok sayıda kiracı olmuştur. Aylığını, kazanılmış ücretini alamadan işten ayrılan işçi sayısı çoktur. Siyasi figürlerin eleştirel karikatürünü çizerek kovuşturmaya uğrayanlar vardır. Atilla İlhan 16 yaşında mektuplaştığı bir kıza Nazım Hikmet şiiri gönderdiği için tutuklanmış, hapis yatmıştır, hatta bir daha okumayacağına dair belge verilmişse de Danıştay kararıyla belge iptal edilmiştir. Tüm bunlar iktidarın gündelik veçheleridir. Ancak daha güçsüz olanın pozisyonunu pekiştiren unsurların ona doğal, olağan ve kaçınılmaz gelmesi, içselleştirilmesi baskı olmadığında dahi gönüllü bir kabulleniş yaratabilir. Bu durum iktidarın (salt siyasal otorite gibi düşünülmesin lütfen) ve iktidar sahiplerinin etki alanının güçlenmesine neden olacaktır.

Dolayısıyla toplumsal düzenin gündelik hayatın içinden nasıl kurulmuş olduğu önemli bir sorundur. Henri Lefebvre, gündelik yaşamın salt sıradan veya olağan bir rutin olarak görülmemesi gerektiğini, tersine kapitalizm, teknoloji ve bürokrasinin etkilerinde bir alan olduğunu savunmaktadır. Toplumsal ilişki ve güç dinamikleri gündelik hayata yansımaktadır. Günlük hayat derinliklerinde toplumsal çelişki ve potansiyelleri barındırmaktadır. Lefebvre toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan gündelik yaşamın dikkatle incelenmesi çağrısında bulunur. Günlük yaşam monotonlaştıkça ve alışkanlığa dönüştükçe rutin hâline gelir, rutin birey ve toplumların potansiyelini engeller. Belki de rutini, değer yargılarımızı sorgulamaya başlayarak yeni bakış açıları kazanabiliriz. Buradaki denemeler biraz da bunu amaçlıyor. Günlük yaşamın sıradanlığı kırıl-

dığında, ardındaki toplumsal yapı ve çelişkiler de açığa çıkabilir (Akbaş, 2024). Bu nedenle gündelik hayatın politik olduğu savunulabilir. Bir haksızlık karşısında konuşmak kadar sessiz kalmak da politiktir. Anlamsız bulsak da bir kurala uymak da karşı çıkmak kadar politiktir. Tüketim tercihleri, mizah anlayışı, çalışma hayatındaki ilişkiler ve bireysel seçimlerimiz de politiktir. Kısaca politikayı her gün yeniden üretiriz ve dahası farkında olmadan iktidar ilişkilerinin sürdürülmesine yol veririz. Amaç daha eşitlikçi, ilişkilerin karşılıklı olarak tarafları zenginleştirdiği, neşeyi ve eyleme kudretini artırdığımız bir toplumsallıksa -ki çoğumuzun buna ihtiyacı var diye düşünüyorum- gündelik hayatta iktidarın ve iktidar sahiplerinin (küçük veya büyük) söz repertuarı ile eyleme kapasitesini nasıl yeniden çoğalttığımız ve ürettiğimiz üzerine düşünmemiz gerekmektedir. Öyle ki bir ebeveynin bile farkında olmadan veya bilerek ilişkinin duygusal boyutundan güç devşirerek otoritesini yetişkin bir birey üzerinden manipüle etmesi söz konusu olabilir. Her anımız politik, her sözümüz politik, her davranışımız politikken, onun kudretini kendi yararımıza, çoğunluğun yararına neden kullanmayalım? Birlikte düşünerek, sorular sorarak, birlikte yazarak, dahası birlikte eyleyerek.

Bu kitapta yer alan denemeler teorilerden, kavramsal açıklamalardan yola çıkarak gündelik, sıradan görünen olayların politik veçhelerini, dahası çelişkili yanlarını sessiz ama güçlü bir şekilde ortaya koymaya çabalamaktadır. Amacı okuru düşünmeye sevk etmek ve bir olayın farklı boyutları olabileceği ve kesin yargılara ulaşmada acele etmemeye ilişkin farkındalık kazanılmasını sağlamaktır. Metinde yer yer biraz didaktik, pedagojik-eğitsel bir ton da hissedilebilir. Metnin bir kısmını okuma zahmeti gösteren yazar ve Siyasaldan Hocam olan Ta-

nıl Bora Bey ufak bir eleştiri olarak metnin biraz "nasihatçi" olmasından bahsetmişti. Burada kasıt muhtemelen didaktik olunmasıydı. Bu eleştiriye katılabilirim. Yer yer kendi ideolojim ve düşünce biçimim metne yansımıştır muhakkak. Aslında kavramsal denemeler daha çok sorular sormalı ve çelişkileri göstermelidir. Kesin cevaplar olmaz, okur kendi kendine sonuçlara ulaşmalıdır. Belki bu metinde bunu tam başaramamış olabilirim. Yine de konulara, başlıklara ve detaylara ilişkin eleştirileri her zaman dinlemeyi çok isterim. Bu konuda bana ulaşmak isteyenler, görüşlerini açıklama niyeti olanlar veya eleştirilerini-herhangi bir konudaki deneme-şiir-eleştiri vb. türde yazısını yayımlatmak isteyenler- kurulum aşamasındaki "Beyaz Leke Edebiyat-Kültür-Eleştiri" web sitesi üzerinden bana ulaşabilirler.

Son olarak metni okuyarak değerli görüşlerini bazı durumlarda satır satır paylaşma zahmeti gösteren arkadaşlarım Emirhan Mutlu ve Tayfun Yıldırım'a çok teşekkür ederim. Nagihan Korkutata metnin arka kapak yazısı için son dokunuşu yaptı, öneriler sundu, sağ olsun! Tilki Yayınevi irtibat kurduktan neredeyse saatler sonra döndü, ayrıca gelişmiş web tabanlı uygulamaları aracılığıyla süreci profesyonelce yönetti. Editörümüz Tuba Aslantaş Hanım metnin son okuma ve düzeltisini titiz bir şekilde yaptı. Yayınevine ve emekçilerine ne kadar teşekkür etsem azdır...

Semih Bilgiç
Ankara, 2026

GÜNDELİK HAYATIN MİKRO POLİTİKASI

Gündelik hayat çoğu zaman sıradan ve önemsiz görülen bir alandır. Oysa eylemlerimiz ile düşünce yapımız gündelik hayat içine sızan politik ve ideolojik söylemlerden fazlaca etkilenir. Gündelik Hayatın Mikro Politikası, siyasal felsefeyi hayatın içinden olaylarla buluşturan kavramsal denemelerden oluşuyor. Bir futbolcunun yönetimle anlaşmazlığı, bir komedyenin şakasının yarattığı tartışma, akademisyenlere zam tartışması, üniversite kurullarıyla ilgili deneyimler ya da araştırmalarda neyin etik sayılacağına dair farklılaşan görüşler bile mikro ölçekte politik anlamlar taşıyabilir.

Sessizce olanı kabullenmek, ona itaat etmek kadar olaylara karşı çıkmak ve itirazlar da gündelik hayatın olağan akışında var. Ancak bu iki yönlü salınım; iktidar, etik, özgürlük, disiplin, sınıf, kimlik ve kamusallık gibi konularla ilişkili olabilir. Gündelik Hayatın Mikro Politikası, bu ilişkiyi başarılı bir şekilde göstermeyi dert edinmiş durumdadır.

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

9 786258 579970